

Literatura

1. Andrash Mate-Tot, Pavel Miklushchak. Zemlya, shcho ne teche molokom i medom. – Ivano-Frankivs'ka Teologichna Akademiya. – Ivano-Frankivs'k, 2004.
2. Derzhavno-cerkovni vidnosini v Ukraïni: osoblivosti j tendencii rozvitku. Informacijno-analitichnij material Centru Razumkova. – 8 lyutogo 2011r.
3. Katolic'kij visnik. – K., 2012. – №19.
4. Katolic'kij visnik. – K., 2012. – №2.
5. Katolic'kij visnik. – K., 2012. – №23.
6. Papa Ioan Pavel II. Perestupit' porog nadezhdy. – M., 1995. – 227s.
7. J.Ashworth and Farthing. Churchgoing in the UK: A report from Tearfund on church attendance in the UK. – London: Teafund Publications, 2007.
8. Callum Brown. The Death of Christian Britain. – Abingdon Routledge, 2007.
9. Gordon Bates. Church Army News. – April 1998.
10. L'Osservatore Romano (pol.wyd) – Roma, 2007. – № 2.
11. L'Osservatore Romano (pol.wyd). – Roma, 2012. – №7 – 8.
12. L'Osservatore Romano (pol.wyd.). – Roma, 2009. – №11 – 12.
13. Stachowski Zbigniew. Europejski i polski model religijności // Vira i rozum. – L'viv, 2010.

Iarotska Olga

The secular religiosity as identifying of losing the experience of «living faith»

The article explored different aspects of detection of modern religiosity in Europe, particularly in the former socialist countries of Eastern and Central Europe and Ukraine in context of the meaning of life, the idea of transcendence, eschatological consciousness, eucharistic orientation of believers, the practice of «living faith» in daily life, the impact of religious belief on the quality of personal and family life, social activity, attitude and outlook of man

Among big problems and issues that were investigated by the international Catholic Sociological network of pastoral theologians and Ukrainian Razumkov Center, the article examines related to subjective perceptions of respondents image of God, judgments about the importance of religion to the individual and society, the personal identification of persons as religious, secular prone to atheism, attitude to religious rites and sacraments, youth verification in Eastern and Central Europe as carriers of religious culture, a mixed religious-secular culture, atheistic religion.

Keywords: meaning of life, eschatological consciousness, eucharistic orientation, religious culture and secular culture, the crisis of faith, surrogate religion, practical atheism, secularization.

Надійшла до редакції 1.04.2016 р.

УДК 261.6:291.37:004.738.5

© Світлана Ломачинська
(Житомир)

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ ПАЛОМНИЦЬКИХ ЦЕНТРІВ У РЕЛІГІЙНО-КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ УКРАЇНИ

Стаття присвячена аналізу інтернет-ресурсів паломницьких центрів основних християнських конфесій в Україні. Визначено сутнісні відмінності у духовному спрямуванні паломництва та релігійного туризму. Проаналізовано інформаційне наповнення інтернет-ресурсів паломницьких центрів, охарактеризовано їх функціональну спрямованість.

Ключові слова: паломництво, релігійний туризм, православні святині, паломницькі центри, паломницькі інтернет-ресурси.

Постановка проблеми. Перебуваючи в умовах сучасних глобалізаційних процесів, культура потребує гармонії між традиційними та інноваційними формами розвитку. Відповідно, звернення до паломництва як одного з головних складових світового й національного культурного надбання народів сприяє фактору ефективної гармонізації, яка ефективно функціонує в релігійній комунікації.

Основою аналізу стали інтернет – ресурси паломницьких центрів (УПЦ, УПЦ КП, УГКЦ). У процесі роботи над проблемою залучались позиції таких вітчизняних науковців: М.Біржаков [1], О.Дуткіна [2], А. Ковальчук [4] та представників релігійних організацій [3], [7], [14] щодо сутності означеної проблеми.

Мета статті – охарактеризувати роль інтернет – ресурсів паломницьких центрів у релігійно – культурному просторі України. Мета дослідження реалізується у наступних **завданнях**: визначенні сутнісних відмінностей паломництва та релігійного туризму; аналізі інформаційного наповнення паломницьких інтернет – ресурсів основних християнських конфесій в Україні.

Виклад матеріалу. Доволі часто в сучасній науковій думці поняття паломництво й туризм постають тотожними. Але існує ряд дослідників, які розмежовують їх. Наприклад, А.Ковальчук зазначає, що «паломництво – це подорож до релігійного об’єкта як рекреаційного ресурсу, що може сприяти духовному оздоровленню, пізнавальній діяльності і насиченості туристичними враженнями подорожнього. Релігійний туризм – подорож досить тривала (понад 24 години), без оплачуваної діяльності із зобов’язанням залишити країну або місце перебування у зазначений термін і повернутися до місця свого постійного проживання» [4, с. 219–220].

Віце – президент Міжнародної Туристичної Академії М. Біржаков розрізняє паломницький і релігійний туризм. На його думку паломництво – ходіння або подорож до святих місць з чітко визначеною метою. Паломницькі тури, на відміну від релігійно – пізнавальних чи культурно – історичних, мають певний зумовлений вірою зміст здійснення обряду, а не лише пізнавальні цілі [1, с. 48].

Не більше ніж перспективним видом туризму вважає релігійне паломництво О.Дуткіна [2, с. 113].

Не стоять осторонь даної проблеми й священнослужителі, зокрема, архієпископ Єгорівський Марк (Головков) детально розмежовує поняття туризм і паломництво, відповідно відвідуючи одні й ті ж святі місця, паломники і туристи роблять це по – різному. Туризм – це подорож з пізнавальними цілями. Головним тут постає знайомство з історією святих місць, життям святих, архітектурою, церковним мистецтвом. Головне у паломництві – це молитва, богослужіння і релігійне поклоніння святиням. Православне паломництво – невід’ємна частина релігійного життя кожної віруючої людини. У процесі здійснення паломництва основним під час молитви є не зовнішнє виконання обрядів, а той настрій, який панує в серці, духовне оновлення, яке відбувається з православним християнином. Закликаючи своїх віруючих до здійснення паломництва, православна Церква з повагою ставиться і до туристів, які відвідують християнські святині. Церква вважає релігійний туризм важливим засобом духовного просвітництва наших співвітчизників [16].

Колишній очільник Української православної церкви Володимир (Сабодан), в своїх проповідях завжди схилився до того, що «...паломництво – це більше ніж туризм, у паломництва є особливий сенс. Це сенс християнський, а саме – спасіння душ наших. Головна мета паломництва збігається з метою Церкви в цілому – порятунок і обоження людини» [17].

Виконуючи запити суспільства головні християнські конфесії в Україні мають підпорядковані відповідні структури, що займаються паломницькою діяльністю прихожан, сторінки яких представлені в мережі Інтернет. Найбільшою за кількістю епархій, монастирів та прихожан в Україні є Українська православна церква (УПЦ). Маючи тривалий досвід ефективної інтернет – комунікації, у Церкві розроблена система Інтернет – порталів Паломницьких служб для вірян. У відкритому доступі інтернет – мережі представлені:

Паломницький Центр при Відділі зовнішніх церковних зв'язків Української Православної Церкви (<http://pilgrims.in.ua>) створено з благословення Предстоятеля Української православної церкви Володимира у 2009 р.

Виконує ряд функцій:

- координаційну (систематизація роботи паломницьких організацій УПЦ для координації їх діяльності та більш ефективного спільного розвитку);
- представницьку (офіційно представляє інтереси УПЦ (в паломницькій сфері) у державних установах України, посольствах іноземних держав в Україні, а також будь – яких інших інстанціях в Україні та за її межами);
- освітню (здійснення підготовки паломницьких кадрів, компетентних у питаннях історії, традицій, змісту, організації та інших аспектів православного паломництва);
- видавничу (метою є явне і опосередковане поширення інформації про Паломницький Центр);
- соціальну (можливість знижок багатодітним та малозабезпеченим сім'ям, інвалідам; організація поїздок на відпочинок чи оздоровлення дітей з притулків; створення фонду фінансової підтримки паломницьких поїздок багатодітних, малозабезпечених віруючих, дітей – сиріт);
- організаторську (створення внутрішніх умов організації діяльності, розробка нових маршрутів паломницьких поїздок та реалізації їх співробітниками Центру).

Рубрика «Конференції» висвітлює звіти стосовно проведення Зборів паломницьких служб Української православної церкви, Всеукраїнської конференції по присвяченій питанням паломництва, які проводяться щороку від заснування центру і до сьогодні [15].

Паломницька служба «Православна Планета» (<http://pravplanet.com.ua>) створена з благословення архієпископа Запорізького і Мелітопольського Луки, є структурним підрозділом паломницького відділу Запорізької єпархії і здійснює свою діяльність згідно її Статуту. Як стверджують засновники ресурсу, метою створення Паломницької служби є прагнення Церкви задовольнити духовну потребу православних віруючих у поклонінні святинь; участь у богослужінні у святих місць; молитовному спілкуванні з православними віруючими інших Помісних Церков, згідно з вченням Православної Церкви.

Завданням цієї служби є організація паломницьких поїздок духовенства та віруючих в рамках УПЦ, організація паломницьких поїздок духовенства та прихожан до святинь зарубіжжя інших Помісних Церков, згідно програм Паломницького Центру при відділі зовнішніх церковних зв'язків УПЦ, інформаційна підтримка паломницького руху в рамках УПЦ, розробка програм паломницьких поїздок до святинь УПЦ, інформація про нові програми паломницьких поїздок до святинь далекого та ближнього зарубіжжя, Сходу і Заходу, вивчення, узагальнення та поширення доступними засобами інформації про паломництво як автентичному вираженні духовної потреби православних віруючих, паломництві як місіонерському служінню Церкви, а також систематизація та ведення статистики та звітності по паломницьким поїздкам [17].

Паломницький центр при храмі св. вмч. Георгія Побідоносця «Истоки» (<http://istoki.kiev.ua>) виконує, серед інших, ще й функцію фізичної реабілітації. Зокрема, керівники центру організують не лише паломницькі поїздки Україною та поза її межами, а також лікувальні, профілактичні та реабілітаційні поїздки до Ізраїлю. На сайті детально розписано умови лікування й зазначено, що клініки Ізраїлю славляться ефективністю діагностичних і лікувальних методів, бездоганним сервісом, доступністю цін. До того ж, центр розширює спектр своєї діяльності, тобто спеціалізується не лише на паломництві, але й на туризмі, застосовуючи цікавий маркетинговий хід, а саме – бере на себе організацію ділових поїздок для проведення семінарів, тренінгів та корпоративних програм. Відповідно, обравши послуги цього центру, колективи зможуть не тільки оздоровитися і плідно провести семінар, конференцію або тренінг, а й відпочити. Особливість цього центру з поміж інших полягає в тому, що керівники можуть організувати для бажаючих таїнства на Святій землі, такі як хрещення і вінчання [5].

Паломницька служба «Странник» Дніпропетровської єпархії (<http://strannik.ortox.ru/>) містить рубрику питання – відповіді, альбоми багатьох поїздок, відгуки тих хто користувались даними послугами тощо. У розділі «Пам'ятка паломника» особливим є той факт, що оскільки паломництва пов'язані з відвідуванням певних місць, що є святими, наприклад монастирі, храми, та певні природні об'єкти, то досить часто вони бувають приуроченими до певних свят. На цьому сайті запропоновано безліч паломницьких маршрутів, куди паломникам можна поїхати у зв'язку з їх життєвими потребами або моральним станом. А саме: розробники сайту пропонують молитися прп. Серафиму Саровському при чревних хворобах і при уявних спокусах; Олександру Свірському – від паралізації; блаженній Ксенії – при втраті роботи, сімейних негараздах; прп. Сергій Радонезький, Амвросій Оптинський, св. Іоанн Кронштадтський, свт. Митрофан Воронежський – цілителі і ходатаї за вірян, до їхньої допомоги потрібно вдаватися при будь – яких бідах і труднощах. Також сайт містить детальну інформацію щодо фізичного спорядження паломника до святих місць [6].

На сайті Православної студії «Убортъ» (<http://ubort.com.ua>) представлена рубрика новин, що присвячена розповідям священників після паломництва. Цікавим є те, що вони діляться враженнями не лише тих пам'яток які безпосередньо пов'язані з православ'ям, але й храмових місць інших конфесій. Свідченням цього є розповідь клірика Тернопільської єпархії УПЦ, священника Олександра Харчука: «...незвично було проходити через католицький храм в якому на той час відбувалося католицьке вінчання молодої пари. В храмі якого для сидіння під час богослужіння – лавки» [13].

Виходячи з необхідності духовного просвітництва українського суспільства, задоволення релігійних почуттів паломників і допитливості туристів на сайті [Києво-Печерської лаври](http://www.lavra.ua) (<http://www.lavra.ua>) поряд з не менш важливими функціонує рубрика «Паломницький Відділ» на головній сторінці якого міститься розташований анонс та розклад поїздок на рік по монастирях та храмах не лише України, але й інших держав православного світу - Росії, Білорусії, Ізраїлю, Йорданії, Італії, Кіпру, Грузії, Литви, Сербії, Вірменії тощо. У розділі «Прийом груп» бажаючі можуть записатися онлайн на паломницький маршрут. Міститься фотогалерея святинь вище перерахованих країн, а також відгуки відвідувачів.

Розділ «Дім паломника» містить інформацію стосовно умови прийняття заявки на бронювання місць в будинку «Лаврський паломник», а також фото всіх корпусів де можуть бронювати номери як приватні особи так і паломницькі та екскурсійні групи. Адже Києво-Печерська лавра – це найдавніша і найцінніша пам'ятка Києва, що має величезне історичне, релігійне та культурне значення [7].

Українська Православна Церква – Київського Патріархату також має власні Інтернет сторінки паломницьких центрів. Зокрема, при Волинській єпархії УПЦ КП паломницький центр «Осанна» діє з 2011 р. На сайті кожен охочий здійснити паломництво, зможе знайти інформацію про поїздки до святинь України та світу, інформацію про країни, їхні реліквії та умови участі у цих заходах. До функціональних обов'язків паломницького центру належать: відновлення та пропагування паломницьких традицій; організація паломництва до святинь; популяризація волинських і українських святинь та ознайомлення із зарубіжними; співпраця із державними та приватними туристичними організаціями тощо. Веб – сайт працює трьома мовами – українською, російською та англійською [8].

Зокрема, Патріарх Філарет (Денисенко) благословив перше Всеукраїнське паломництво для військовослужбовців – про це зазначено на головній сторінці Кіровоградської єпархії. Перше всеукраїнське військове православне паломництво «Холодноярська проща» розпочало своє функціонування з 2015 р., створено для військовослужбовців та членів їх родин. Воно звершується під гаслом: «Одне Хрещення – Єдина Церква і Єдина Держава». Проща для військових не нова ідея – це данина традиції побожних козаків, які здійснювали подорожі своїм бойовим товариством до святих місць. У планах Синодального відділу

військового духовенства зробити прощу щорічною і унікальною традицією Української Православної Церкви Київського Патріархату [14].

На сайті паломницького центру «Покров» (<http://palomnyk.in.ua>) розміщено детальний перелік храмів, монастирів, для потенційних відвідувачів. За ініціативи центру було створено благодійну щорічну акцію «Паломництво для незрячих», проходить паломницька мандрівка для людей з вадами зору до Свято – Георгіївського чоловічого монастиря на Козацьких Могилах у супроводі служителів церкви (поблизу с. Пляшева, Рівненської обл.) [9].

Особливістю паломницьких центрів Української греко-католицької церкви, представлених у мережі Інтернет, є їх чітке спрямування на активне залучення молоді. У Декреті про створення Патріаршого паломницького центру його керівник Д. Мироненко виокремлює наступні завдання: опрацювати паломницькі місця, здійснити їх моніторинг; запропонувати програми для паломницьких груп та забезпечити потрібною інформацією поодиноких паломників, щоб вони могли долучитися до прощ у зручний для них спосіб [3].

Зокрема, Патріарший паломницький центр – «Пілігрим» (pilgrimage.org.ua) створений 2009 р. У діяльності центру можемо виділити наступні складові: місіонерська – поширення знання про УГКЦ, її історію, вчення, сакральну спадщину; економічна – залучення отриманих від релігійно – паломницького туризму фінансів для потреб та розвитку Церкви; суспільно – духовна і культурно – пізнавальна складова.

Для поширення інформації про паломницькі об'єкти та діяльність Центру видано мапу «Святині України», путівник «Паломницькі місця УГКЦ», буклети тощо. Координатори сайту намагаються максимально сприяти розвитку свого центру в себе на парафіях та активно залучають через рекламу на парафіяльних сайтах, оголошеннях на стендах та через парафіяльні оголошення. Для своїх паломників існує програма лояльності, яка передбачає систему знижок для групових екскурсій [10].

Паломництво – рекреаційний центр Київської Архиепархії УГКЦ св. Андрія Первозванного (<http://palomnyk.kiev.ua>) функціонує з 2013 року. Організатори пропонують християнські табори для дітей та молоді, мовні табори, екскурсійні, морські, новорічні, різдвяні та [травневі тури](#) [11].

Паломництво – реколекційний центр «Рафаїл» здійснює запис на прощі під замовлення. Пропонуються послуги на власний розсуд замовити паломницьку подорож як самостійно, так і з парафією побувати в місцях, яких не має в поточному переліку, і саме в зручний час. Ознайомитись з переліком паломництва можна за посиланнями вказаними на сайті центру (списки постійно оновлюються) [12].

Отже, проаналізувавши інформацію, представлену на християнських інтернет-ресурсах в Україні, можемо стверджувати, що представники УПЦ пропонуючи паломницькі послуги, намагаються підкреслити тісний взаємозв'язок місцевих паломницьких місць зі святинями вселенського православ'я, особливо православними святинями колишнього пострадянського простору. УПЦ КП має на меті розширити уявлення про духовно-культурну спадщину України, тому здебільшого орієнтована на вітчизняні православні святині. УГКЦ намагається завдяки паломництву активно поширювати знання про УГКЦ, її історію, вчення, сакральну спадщину, особливо поширюючи свою місійну діяльність завдяки молоді.

Зазначимо, що програми охарактеризованих нами Паломницьких Центрів сплановані таким чином, щоб поїздка була цікавою як людям, які їдуть з метою духовного збагачення, так і тим, хто прагне культурного розвитку.

Таким чином, традиція паломництва, що представлена на Інтернет-сайтах християнських конфесій в Україні різного ідейного спрямування постає традиційним інструментом міжкультурної та релігійної комунікації, а також засобом взаємозбагачення культур різних народів і релігійних традицій. Головним результатом є розширення у паломників уявлень про загальну картину світу, отримання нових знань, більш глибокого розуміння своєї культурної самоцінності і її суттєвої відмінності від інших цивілізацій.

Література

1. Биржаков М. Введение в туризм. – Спб. : Изд. дом Герда, 2003. – 320 с.
2. Дуткіна О. П. Релігійне паломництво як перспективний вид туризму // Туристичні ресурси України. Туристичний щорічник. К. : ІТФПУ, 1996. – С. 112–116.
3. Дмитро Мироненко: «Ми хочемо, щоб з роботи Патріаршого паломницького центру УГКЦ могла скористатися кожна людина» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://theology.in.ua/article_print.php?lang=ua&id=35078&name=kaleido_digest (дата звернення 01.18.2016)
4. Ковальчук А. Географія релігії в Україні. – Львів: ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 308 с.
5. Паломнический Центр «Истоки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://istoki.kiev.ua/index.php/o-nas/palomnicheskaya-sluzhba> (дата звернення 01.31.2016)
6. Паломническая служба «Странник» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://strannik.ortox.ru/glavnaja> (дата звернення 01.18.2016)
7. Паломнический отдел Лаври [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://palomnik.lavra.ua/palomnik> (дата звернення 01.18.2016)
8. Паломницький центр «Осанна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.osanna.in.ua (дата звернення 01.19.2016)
9. Паломницький центр «Покров» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://palomnyk.in.ua> (дата звернення 01.18.2016)
10. Патріарший паломницький центр – «Пілігрим» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: pilgrimage.org.ua (дата звернення 01.18.2016)
11. Паломницько – рекреаційний центр Київської Архiepархії УГКЦ св. Андрія Первозванного [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://palomnyk.kiev.ua> (дата звернення 01.31.2016)
12. Паломницько – реколекційний центр «Рафаїл» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tafail.com.ua/> (дата звернення 01.22.2016)
13. Православная студия «Уборть» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ubort.com.ua> (дата звернення 01.28.2016)
14. Святійший Патріарх Філарет благословив Перше всеукраїнське паломництво для військовослужбовців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cerkva-el.com.ua/article/svyatiyshiy-patriarh-filaret-blagosloviv-pershe-vseukrayinske-palomnictvo-dlya> (дата звернення 01.18.2016)
15. Собрание паломнических служб Украинської православної церкви в февралі 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pilgrims.in.ua/ru/levoe-menyu-konferenciya/> (дата звернення 01.22.2016)
16. Християнское паломничество и современный туризм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pilgrims.in.ua/ru/top-palomniku-sovety-palomniku/khristianskoe-palomnichestvo-i-sovremennyj-turizm.html> (дата звернення 01.18.2016)
17. Цель создания Паломнической службы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravplanet.com.ua/sample-page/> (дата звернення 01.30.2016)

Literatura

1. Birzhakov M. Vvedenie v turizm. – Spb. : Izd. dom Gerda, 2003. – 320 s.
2. Dutkina O.P. Religijne palomnictvo jak perspektivnij vid turizmu // Turistichni resursi Ukraїni. Turistichnij shhorichnik. K. : ITFPU, 1996. – S. 112–116.
3. Dmitro Mironenko: «Mi hochemo, shhob z roboti Patriarshogo palomnic'kogo centru UGKC mogla skoristatisja kozhna ljudina» [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: http://theology.in.ua/article_print.php?lang=ua&id=35078&name=kaleido_digest (data zvernennja 01.18.2016)
4. Koval'chuk A. Geografija religii v Ukraїni. – L'viv: VC LNU im. Ivana Franka, 2003. – 308 s.
5. Palomnicheskij Centr «Istoki» [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://istoki.kiev.ua/index.php/o-nas/palomnicheskaya-sluzhba> (data zvernennja 01.31.2016)
6. Palomnicheskaja sluzhba «Strannik» [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://strannik.ortox.ru/glavnaja> (data zvernennja 01.18.2016)
7. Palomnicheskij otdel Lavri [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://palomnik.lavra.ua/palomnik> (data zvernennja 01.18.2016)
8. Palomnic'kij centr «Osanna» [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: www.osanna.in.ua (data zvernennja 01.19.2016)
9. Palomnic'kij centr «Pokrov» [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://palomnyk.in.ua> (data zvernennja 01.18.2016)
10. Patriarshij palomnic'kij centr – «Piligrim» [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: pilgrimage.org.ua (data zvernennja 01.18.2016)
11. Palomnic'ko – rekreacijnij centr Kiїvs'koї Arhieparhії UGKC sv. Andrija Pervozvannogo [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://palomnyk.kiev.ua> (data zvernennja 01.31.2016)

12. Palomnic'ko – rekolekciynij centr «Rafail» [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://rafail.com.ua/> (data zvernennja 01.22.2016)
13. Pravoslavna studija «Ubort'» [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://ubort.com.ua> (data zvernennja 01.28.2016)
14. Svjatijsnij Patriarh Filaret blagosloviv Pershe vseukraïns'ke palomnictvo dlja vijs'kovosluzhbovciv [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.cerkva-el.com.ua/article/svyatiyshiy-patriarh-filaret-blagosloviv-pershe-vseukrayinske-palomnictvo-dlya> (data zvernennja 01.18.2016)
15. Sobranie palomnicheskikh sluzhb Ukraïns'koj pravoslavnoj cerkvi v fevrale 2015 [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://pilgrims.in.ua/ru/levoe-menyu-konferenciya/> (data zvernennja 01.22.2016)
16. Hristianskoe palomnechistvo i sovremennyj turizm [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://pilgrims.in.ua/ru/top-palomniku-sovety-palomniku/khristianskoe-palomnichestvo-i-sovremennyj-turizm.html> (data zvernennja 01.18.2016)
17. Cel' sozdanija Palomnicheskoj sluzhby [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://pravplanet.com.ua/sample-page/> (data zvernennja 01.30.2016)

Svitlana Lomachynska

Internet resources of pilgrimage centres in religious and cultural space of Ukraine

The article analyzes the content of pilgrimage centers' online resources and describes their functions. The purpose of our scientific analysis was to study the content and structure of online resources of pilgrimage centers operated by the Ukrainian Orthodox Church (UOC), the Ukrainian Orthodox Church Kiev Patriarchate (UOC KP) and the Ukrainian Greek Catholic Church (UGCC).

The author has defined the essential differences in spiritual purpose of pilgrimage and religious tourism - namely, that the pilgrimage involves spiritual and mystical journey of parishioners to a certain sacred object, while the religious tourism appears as an instrument of cultural enrichment of an individual.

The conclusions single out characteristics of each Christian pilgrimage center, represented in the Ukrainian Internet segment - namely the UOC representatives try, by promoting pilgrimage, to emphasize the close relationship with the shrines of universal Orthodoxy; UOC KP aims to broaden understanding of the spiritual and cultural heritage of Ukraine, while through pilgrimage the UGCC is trying to actively spread knowledge about the history of the church, its teachings and sacred heritage.

Keywords: «pilgrimage», «religious tourism», «Orthodox shrines», «pilgrimage centers», «pilgrimage Internet resources».

Надійшла до редакції 10.03.2016 р.